

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การนิเทศภายในโรงเรียน

- 1.1 ความสำคัญของการนิเทศการศึกษา
- 1.2 ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- 1.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
- 1.4 ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน
- 1.5 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน
- 1.6 บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศภายในโรงเรียน

2. กระบวนการนิเทศภายในของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 5 ชั้น

- 2.1 การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา
- 2.2 การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อกำหนดจุดพัฒนา
- 2.3 การแสวงหาทางเลือกเพื่อพัฒนา
- 2.4 การลงมือปฏิบัติ
- 2.5 การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยในประเทศ
- 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การนิเทศภายในโรงเรียน

1.1 ความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน

ในการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการ
 ประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพ โดยอาศัยองค์ประกอบ 3
 ประการ คือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศภายใน
 กระบวนการนิเทศภายในเป็นกระบวนการสำคัญ ที่จะพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของ
 บุคลากรในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน แต่จะต้องดำเนินการอย่าง
 เป็นระบบ และต่อเนื่องตามขั้นตอนของกระบวนการนิเทศ บุคลากรหลักที่สำคัญในการ
 ดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียนโดยเปิดโอกาสให้คณะครู
 ในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานนิเทศภายในและการนิเทศภายในนั้น จะต้อง
 สอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาครูในโรงเรียน และเป้าหมายที่สำคัญใน
 การนิเทศภายใน คือ การส่งเสริมสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียน ให้ประสบ
 ความสำเร็จในการปฏิบัติการกิจหลักคือการสอนและส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้
 เต็มวัยและเต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบกำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ได้ว่า เป้าหมายสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียนคือ การสร้างครูมือ
 อาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2541 : 52 – 53)

จากแนวคิดที่กล่าวมานั้น การนิเทศภายในโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนา
 บุคลากรภายในโรงเรียนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือพัฒนา
 บุคลากรภายในโรงเรียนทุกคนมีส่วนร่วม จะทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมี
 ประสิทธิภาพและจะทำให้ครูเป็นครูมืออาชีพได้

1.2 ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

มีผู้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

ไจน ยังละอ (2540 : 10) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง
 การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน โดยใช้ขั้นตอนกระบวนการ
 ในการนิเทศภายใน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
 อันจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

เอนก ส่งแสง (2540 : 136) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง
 การนิเทศที่อาศัยบุคลากรในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียน

การสอนที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น โดยทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนด

นิตยา ทองไทย (2542 : 28) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทุกคนในโรงเรียน เพื่อเป็นการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้ครูเกิดการพัฒนาและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพและมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นและตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร

พิสิฐ ทวีกาญจน์ (2542 : 104) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน แนะนำหรือช่วยเหลือของผู้บริหาร โรงเรียน และบุคคลที่ทำหน้าที่นิเทศในการเพิ่มสมรรถภาพการสอนของครูภายในโรงเรียนให้สูงขึ้น ให้สามารถดำเนินการเรียนการสอนไปด้วยดี และทำให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

วิวัฒน์ คุ้มจันทร์ (2543 : 18) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ปรับปรุง ส่งเสริม โดยพยายามที่จะใช้เทคนิคกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้มีความรู้ความ-สามารถในการพัฒนาตนเองที่จะปรับปรุงคุณภาพการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน เนื่องจากการนิเทศการศึกษามาจากบุคคลภายนอกมีปัญหาอุปสรรคมากมาย เพราะขาดแคลนบุคลากร งบประมาณไม่เพียงพอ

คณุตม์ แสนอาจ (2543 : 15) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น หรือเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูให้สูงขึ้นด้วยความเต็มใจ และพอใจด้วยกันทุกฝ่ายมีความสุขในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้โดยการนำของผู้บริหารเอง

คำสิงห์ เกษีสังข์ (2543 : 34) กล่าวว่า การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน ในอันที่จะช่วยเหลือพัฒนากิจกรรมการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อความมีคุณภาพของนักเรียน

สนธยา ผลหมู่ (2544 : 21) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการร่วมกันของบุคลากรภายในโรงเรียนในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพ ของนักเรียนสูงสุดรวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 51) กล่าวว่า การนิเทศภายใน โรงเรียน หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้เต็มตามวัยและเต็มตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรใน โรงเรียน

จากทฤษฎีของนักการศึกษาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของผู้บริหาร โรงเรียนและคณะครู ในการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายและบังเกิดผลดีแก่ผู้เรียน

1.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายใน โรงเรียน มีความมุ่งหมายที่จะช่วยครูให้สอนดียิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าครูจะสอนดีอยู่แล้วก็ควรที่จะได้รับการส่งเสริมให้สอนดียิ่งขึ้น ไปอีก ด้วยเหตุที่วิทยาการก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ ตามสภาวะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง และวิทยาการใหม่ ๆ ก็เกิดขึ้นอยู่เสมอเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในสภาพปัจจุบัน ครูที่ทำการสอนเป็นประจำมีบทบาทภารกิจและได้รับการคาดหวังมากขึ้น จน ไม่มีเวลาที่จะศึกษาค้นคว้า และติดตามวิทยาการใหม่ ๆ ครูไม่มีวุฒิอยู่ห่างไกลจากแหล่งวิทยาการ การนิเทศการสอนจึงมีส่วนช่วย ได้มากนอกจากการช่วยครูให้สอนดียิ่งขึ้นแล้ว การนิเทศการสอนยังช่วยนักเรียนให้เรียนดียิ่งขึ้น ช่วยปรับปรุงให้โรงเรียนดียิ่งขึ้น และช่วยประสานความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับครูอีกด้วย การนิเทศการศึกษามีความละเอียดละออและสลับซับซ้อนมากกว่าการนิเทศในสาขาอาชีพอื่น เพราะการพัฒนาคนเป็นงานที่ต้องอาศัยเวลาและวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าบุคคลที่จะพัฒนาเป็นเด็กอยู่ในวัยเยาว์ด้วยแล้ว งานนิเทศเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อนมากขึ้น ไปอีก มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในไว้ดังนี้

โจน ยังละออ (2540 : 10) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการนิเทศภายใน โรงเรียนไว้ว่า การนิเทศภายใน โรงเรียนมุ่งที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้มีความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ โดยส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร

พิสิฐ ทวีกาญจน์ (2542 : 16) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายการนิเทศภายในไว้ว่า เป็น การช่วยเหลือครูให้มีรู้ความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มี

ประสิทธิ-ภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและมีความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนหน้าที่ความรับผิดชอบ ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านวิชาชีพ

นิตยา ทองไทย (2542 : 22) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะมุ่งเพื่อช่วยเหลือครูหรือบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและพัฒนางาน ตลอดจนยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้และมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งอันเป็นการส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น พร้อมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็ย่อมจะดีตามไปด้วย นั่นคือการจัดการศึกษาของประเทศชาติบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรและแผนการศึกษาแห่งชาติ

สำรวย พานนา (2542 : 22) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า เป็นการมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน เข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบและกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง อันมีผลต่อนักเรียนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

กาญจกัญญา แสนอาจ (2543 : 19-20) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายการนิเทศภายในไว้ว่า การนิเทศภายในมีความมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียนมุ่งประสานงานด้านวิชาการเพื่อพัฒนาหลักสูตร ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนช่วยให้เกิดพัฒนาการทางวิชาชีพครู ให้ครูพัฒนาพฤติกรรมการสอนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนของนักเรียนด้วย

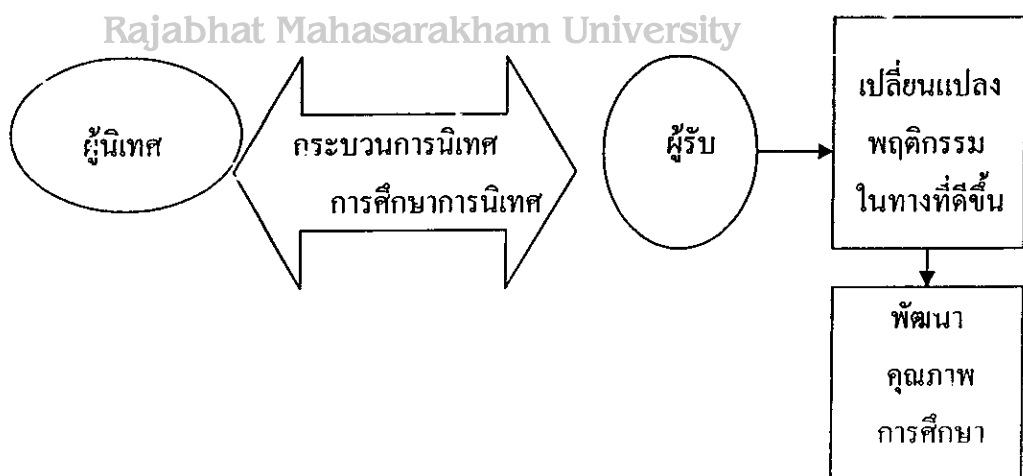
เชษฐพงษ์ สิ้นทรัพย์ (2542 : 28-29) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในไว้ว่า

1. เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือให้ครูได้รับความรู้ และประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอน รู้ขอบข่ายงานในความรับผิดชอบของตน
 2. การนิเทศภายในเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถช่วยเหลือตนเองได้
 3. เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด
- สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 55) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า

- 3.1 เป็นการช่วยให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุงตนเอง และกิจกรรม
การเรียนการสอน
- 3.2 สามารถพัฒนาพฤติกรรม บุคลิกภาพการสอนของครูให้ดีขึ้น
- 3.3 สนับสนุนความรู้ความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอน
- 3.4 กำกับ ควบคุม ติดตามผลการปฏิบัติของครูในการปฏิบัติงานอย่าง
ต่อเนื่อง
- 3.5 ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการทำงานร่วมกันเป็นคณะ

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน มี
จุดมุ่ง-หมาย เพื่อที่จะพัฒนาคนพัฒนางาน ประสานความสัมพันธ์ความร่วมมือ สร้างขวัญและ
กำลังใจ ช่วยแก้ไขปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประสานความเข้าใจใน
การทำงานระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรภายใน โรงเรียนอันจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน
ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังแผนภูมิที่ 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

แผนภูมิที่ 1 แสดงจุดมุ่งหมายของการนิเทศ
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 5)

1.4 ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาแต่เดิมบุคลากรภายนอกโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้ครูพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ แต่เนื่องจากการนิเทศจากภายนอกโรงเรียนไม่อาจตอบสนองความต้องการของโรงเรียนทั้งในแง่ปริมาณและความต้องการนิเทศการศึกษาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแต่ละโรงเรียน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบหรือวิธีการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน การให้ความช่วยเหลือบุคลากรในการทำงานเป็นสิ่งที่ไม่ขาดไม่ได้ เพราะบุคลากรเหล่านั้น มีศักยภาพแตกต่างกัน ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะเกิดปัญหาแน่นอน วิธีการที่จะทำให้ปัญหานั้นหมดไป ต้องมีบุคคลนิเทศงานซึ่งมีความจำเป็นในการบริหารจัดการ มีผู้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายใน ไว้ดังนี้

ไฉน ยังละอ (2540 : 13) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพราะการนิเทศจากบุคคลภายนอก หรือศึกษานิเทศก์ ไม่สามารถทำการนิเทศการสอนของครูได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ ดังนั้น การนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนมีการดำเนินการได้รวดเร็วตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการ ถือว่าเป็นการนิเทศที่ดีที่สุด

สารวย พานน (2542 : 15) กล่าวว่า ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศภายในโรงเรียน เพราะความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ของโลกในปัจจุบันได้รุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ครูผู้สอนในโรงเรียนควรเปลี่ยนแปลงปรับปรุง บทบาทหน้าที่การสอนให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการของโลก การนิเทศภายในโรงเรียนจะช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เกี่ยวข้อง

นิตยา ทองไทย (2542 : 30) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีความจำเป็นต่องานบริหารโรงเรียน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษามีขึ้นได้ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเมื่อวิชาการมีการพัฒนาและต้องก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา การหยุดอยู่กับที่จะกลายเป็นความล้าหลัง ดังนั้น ความจำเป็นของการนิเทศของการศึกษาภายในโรงเรียน

เชษฐพงษ์ สินทร์พย์ (2542 : 24) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีความจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน การนิเทศจากบุคคลภายนอกอาจจะลดความจำเป็นลง ในเมื่อปัจจุบันขาดแคลนผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาตลอดจนสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ประกอบกับปัจจุบันบุคลากรภายในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถเพียงพอเป็นผู้รู้ปัญหาแท้จริง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนของตนเองมากที่สุด

ศึกษานิเทศก์ อาจเป็นเพียงผู้สนับสนุน ส่งเสริม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเท่านั้น

พิสิฐ ทวีกาญจน์ (2542 : 14) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นและสำคัญมากต่อครู ทั้งนี้เพราะการนิเทศเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง โดยการนำเอาความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกมาสู่โรงเรียน แต่การนิเทศจากบุคคลภายนอกโรงเรียนไม่สามารถตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้ เพราะศึกษานิเทศก์มีน้อย ขาดงบประมาณ เครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการนิเทศและไม่สามารถนิเทศได้ทั่วถึง และประการสำคัญ คือสามารถแก้ปัญหาและทำการนิเทศตนเองได้ ผลการนิเทศย่อมมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

คณุตม์ แสนอาจ (2543 : 17) กล่าวว่า ปัจจุบันนี้ โรงเรียนมีความจำเป็นต้องจัดการนิเทศภายในโรงเรียนด้วยเหตุผลหลายประการดังกล่าวมาแล้ว นอกจากนี้การนิเทศภายในโรงเรียนยังช่วยส่งเสริมให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนร่วมกันทำงาน โดยใช้หลักคิดและแก้ปัญหาตนเองแทนการรอคอยหรือรอรับความช่วยเหลือจากบุคลากรที่อยู่นอกโรงเรียน ทั้งยังรู้จักใช้หลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานอันจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก คือการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย

วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ (2543 : 22) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษามีความจำเป็น ต่อการพัฒนาบุคลากรที่จะส่งผลถึง คุณภาพการศึกษาของนักเรียนทั้งนี้เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด และการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นการแก้ปัญหา โดยครูที่อยู่ใกล้ชีวิตปัญหามากที่สุด ผู้นิเทศย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าบุคคลภายนอกสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากกว่า ที่จะให้บุคคลภายนอกช่วยแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้ มาตรฐานตามที่กำหนด ซึ่งการนิเทศภายในเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหน่วยงานทุกระดับแม้ว่าหน่วยงานนั้น จะจัดระบบได้เป็นอย่างดีแล้วก็ตาม เมื่อเวลาเปลี่ยนไปสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เปลี่ยนไป ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีเพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการพัฒนา โดยการนิเทศภายในให้บุคลากรสามารถพึ่งตนเอง ได้มีความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพอันจะส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 52) กล่าวว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

เจตคติต่อวิชาชีพ นุคลิกภาพและความต้องการ ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องรวมพลังของครูที่มีความแตกต่างกันนี้ให้สามารถปฏิบัติภารกิจของตนคือการสอนจนประสบความสำเร็จตามความต้องการของหน่วยงาน ในขณะที่เดียวกันก็มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการทำงานให้แก่ครู เพื่อสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้น การนิเทศภายในจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้บริหาร โรงเรียนที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการรวมพลังครูและพัฒนาครู

จากแนวคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการนิเทศภายใน โรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน บุคลากรภายใน โรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการนิเทศภายใน โรงเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องรวมพลังบุคลากรภายใน ให้สามารถนิเทศกันเองได้และผู้นิเทศต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ เพื่อให้ทำให้การนิเทศภายใน โรงเรียนมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.5 หลักการนิเทศภายในโรงเรียน

งานนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับกับครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดทางการเรียนของนักเรียนมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนางาน สร้างการประสานสัมพันธ์และสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน การที่จะปฏิบัติงานดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นจะต้องมีหลักในการดำเนินงาน เพราะการดำเนินงานที่ประกอบด้วยหลักการ เหตุผล มีกฎเกณฑ์ ข้อเท็จจริงพื้นฐาน หรือความเชื่อมั่นเป็นที่ยอมรับ สามารถที่จะนำไปสู่การตัดสินใจกำหนดแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หลักการนิเทศการศึกษาจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้บริหารการศึกษาผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาปฏิบัติภารกิจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีผู้กล่าวถึง หลักการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

ไฉน ยังละออ (2540 : 13) กล่าวว่า หลักการนิเทศการศึกษายึดหลักความถูกต้องตามหลักวิชาการ มีหลักการวางแผนในการดำเนินงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มุ่งบรรยากาศที่เป็นกันเองตามหลักประชาธิปไตย ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโดยส่งเสริมบำรุงขวัญให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในอาชีพ และเกิดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงาน ตลอดจนใช้หลักการสร้างสรรค์การยึดหยุ่น เชื่อในศักยภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล

นิตยา ทองไทย (2542 : 26) กล่าวว่า หลักการนิเทศการศึกษาคควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือร่วมใจการประสานงานของผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศความถูกต้องตามหลักวิชาการ มีจุดมุ่งหมายชัดเจน มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ มีการทำงานเป็นขั้นตอน มี

การวางแผนอย่างเป็นระบบ มีความเป็นประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่และเป็นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติ

เชษฐพงษ์ สินทร์พ็ (2542 : 22) กล่าวว่า หลักการนิเทศในโรงเรียน มีเป้าหมายหลักย่อยอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศภายในโรงเรียนจึงต้องผ่านครูและบุคลากรอื่นทางการศึกษา เพื่อจะไปสู่นักเรียน หลักการนิเทศจึงมุ่งไปที่ครู เพื่อให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน

ลำรวย พานนา (2542 : 25) กล่าวว่า การนิเทศต้องยึดหลักการวางแผน แก้ไขปัญหาเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ตามหลักวิชา เป็นวิทยาศาสตร์มีความเป็นประชาธิปไตยมีการร่วมมือกัน เป็นการสร้างสรรค์และส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติ

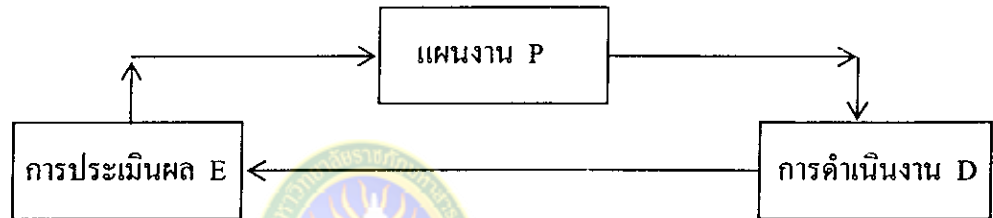
จากแนวคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง แนวทางที่ผู้นิเทศควรยึดเป็นหลักในการปฏิบัติ โดยมีการวางแผนการดำเนินงานมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการนิเทศภายในอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศภายในโรงเรียน

ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งผู้บริหารควรมีบทบาทที่สำคัญในการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

รัชনী พรธพานิช (2542 : 13 - 14) ได้กล่าวถึงการพัฒนามูลฐาน และเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมให้มีการนิเทศทั้ง 3 ลักษณะ คือ การนิเทศทั่วไป การนิเทศเฉพาะเรื่อง และการนิเทศรายบุคคล ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานมักดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศทั่วไป โดยทำการนิเทศไปตามสายงานของการบังคับบัญชา เพื่อพัฒนาในภาพรวมของหน่วยงานส่วนการนิเทศเฉพาะเรื่องนั้นผู้บริหารในระดับรอง ๆ ลงมาดำเนินการ เพราะการเจาะลึกเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะงานทำได้เร็วกว่า เนื่องจากมีการกระจายงานตามฝ่ายตามแผนกอยู่แล้ว และการนิเทศรายบุคคลก็จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้มีขึ้น โดยผู้บริหารจะดำเนินการเอง หรือมอบหมายให้ผู้ที่เห็นว่ามีความรู้ความสามารถดำเนินการแทนได้ เพราะการนิเทศรายบุคคลนั้น แม้จะต้องใช้เวลาและความเสียสละค่อนข้างมากแต่ผลที่จะได้รับ คือ ศักยภาพของคนซึ่งจะมีผลต่อประสิทธิภาพของหน่วยงานในระยะยาว

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานนิเทศทั้ง 3 รูปแบบนี้ สามารถเสนอเป็นวงจรของการนิเทศเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการนิเทศแบบใด ก็สามารถใช้วงจร PDE นี้ได้ ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิจริงจร PDE

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 64)

วงจร P (Plan) เป็นวงจรของการวางแผน ผู้นิเทศกับผู้ถูกนิเทศ จะต้องพูดคุยปรึกษากันเพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้ คือ

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่จะทำ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงานนั้น ๆ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน

2. ตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการปฏิบัติและอุปกรณ์ที่จะใช้
3. ตกลงร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการนิเทศ
4. ช่วยกันเตรียมอุปกรณ์การปฏิบัติงาน
5. ช่วยกันจัดทำเครื่องมือที่จะใช้ในการนิเทศ

วงจร D (Do)

D เป็นวงจรของการดำเนินงานตามแผนที่ช่วยกันเตรียมในขั้นวงจร P โดยผู้ถูกนิเทศเริ่มปฏิบัติงานตามวิธีที่ช่วยกันคิดและเตรียมอุปกรณ์ไว้แล้ว ผู้ทำหน้าที่นิเทศก็เช่นเดียวกันจะจัดนิเทศ ตามที่ตกลงกันไว้โดยใช้เครื่องมือที่ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ

โดยนัยลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ถูกนิเทศมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น เพราะไม่ได้ถูกนิเทศเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการนิเทศซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย

วงจร E (Evaluation)

E เป็นวงจรของการประเมินการปฏิบัติงาน โดยกลุ่มจะดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. อภิปรายกันถึงความรู้สึกร่วมกันของผู้นิเทศกับผู้ถูกนิเทศว่าในขณะที่ดำเนินการ มีความราบรื่นหรือมีปัญหาอุปสรรคเพียงใด

2. นำข้อมูลที่จดบันทึกเอาไว้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ หรืออีกนัยหนึ่ง คือนำข้อมูลที่จดบันทึกเอาไว้มาอภิปราย และช่วยกันสรุปผลการปฏิบัติงานว่าได้ผลอย่างไร มีข้อควรสังเกตุอย่างไรบ้าง

3. นำผลสรุปนั้นมาทบทวนเปรียบเทียบกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานที่ช่วยกันกำหนดไว้ในช่วงของการวางแผนว่าการดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพียงใด มีข้อควรคำนึงเพื่อแก้ไขปรับปรุงต่อไปอย่างไร

จากวงจร E กลุ่มช่วยกันวางแผนตามวงจร P และวงจร D เป็นวงจรเช่นนี้เรื่อย ๆ ไป ซึ่งในที่สุดผู้ถูกนิเทศก็สามารถใช้วงจร PDE นิเทศตนเองได้

การนิเทศต้องมุ่งเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานรู้จักประเมินผลตนเอง (Self - Evaluation) รู้จักเป็นผู้นำตนเอง (Self - Direction) และรู้จักชี้นำตนเอง (Self - Guidance) ซึ่งหากทำได้เช่นนี้จะทำให้สามารถเป็นผู้นิเทศตนเองได้ (Self - Supervision) และก่อให้เกิดการพัฒนาการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นงานในห้องเรียน หรืองานทั่ว ๆ ไปให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดอย่างต่อเนื่องด้วย

เชษฐพงษ์ สนิททรัพย์ (2542 : 307) กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทต่อการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการนิเทศภายในอย่างจริงจัง
2. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีของครูทุกโอกาส ให้คำแนะนำชี้แหล่งวิชาการให้แก่ครู
3. การบริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศในทุกด้าน
4. ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ
5. สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 12 - 13) ได้กล่าวถึงผู้บริหารกับการนิเทศภายในว่า การนิเทศภายในเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องจัดดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือครูให้ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีขวัญและกำลังใจดี พร้อมทั้งจะร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจ

สำราญ พานนา (2542 : 12) กล่าวว่า ผู้บริหารที่ทำหน้าที่ผู้นิเทศจะต้องมี

คุณลักษณะ ที่ดีหลายประการ จึงจะทำให้การจัดการนิเทศภายในประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องเข้าใจว่าการนิเทศเป็นงานของผู้บริหาร
2. ผู้บริหารต้องให้ความสนใจและความสำคัญต่องานวิชาการ
3. ผู้บริหารต้องเน้นการบริหารบุคคลเป็นหลัก เพราะถ้าสามารถพัฒนา

บุคลากรให้มีคุณภาพแล้ว จะมีผลต่อประสิทธิภาพของงานทุกด้าน

4. ผู้บริหารต้องยอมรับการทำงานเป็นทีม และให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน
5. ผู้บริหารอาจจะมอบหมายให้ผู้อื่นช่วยทำหน้าที่นิเทศด้วย โดยพิจารณา

เลือกบุคคลที่มี คุณสมบัติต่อไปนี้

- 5.1 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจ อดทน และมี

มนุษยสัมพันธ์ที่ดี

- 5.2 มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้มีเทคนิคการพูดและจิตวิทยา

ที่ดี

5.3 มีความเป็นประชาธิปไตย มีคุณธรรม มองโลกในแง่ดี สามารถวาง
คนได้เหมาะสมทั้งในลักษณะผู้นำและผู้ตาม

Rajabhat Mahasarakham

- 5.4 มีความรับผิดชอบและตั้งใจปฏิบัติงาน
- 5.5 มีประสบการณ์และมีผลงานเป็นที่ยอมรับ

- 5.6 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร การนิเทศ หลักสูตรและ

วิธีสอน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในโรงเรียน เพราะการจัดการเรียนการสอนจะก้าวหน้าหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีส่วนที่จะผลักดันให้การนิเทศภายในโรงเรียนบรรลุผล เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน ผู้บริหารกับการนิเทศภายในจึงเกี่ยวข้องกันดังนี้

1. ช่วยเหลือครูแต่ละคนทำการสอนให้ได้ผลดี ส่งเสริมให้ครูมีความเจริญงอกงามในอาชีพครู

2. เป็นผู้ประสานงานและให้บริการแก่ครูทุกคนด้านการสอน สื่อ อุปกรณ์การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล

3. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีของครูทุกคนทุกโอกาส ให้คำปรึกษาชี้แนะแหล่งวิทยากรที่เหมาะสมแก่ครู

4. ประเมินผลการเรียนการสอนทั้งหมดของโรงเรียน

5. มีความรับผิดชอบ มีมนุษยสัมพันธ์อันดีและตั้งใจจริงต่อครูทุกคน มีความยุติธรรมและให้การยอมรับต่อกัน

2. กระบวนการนิเทศภายในของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 5 ขั้น

โดยทั่วไปการนิเทศภายในโรงเรียน ตามขอบข่ายที่สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดได้แบ่งงานนิเทศออกเป็น 6 งาน ตามภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน จากการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานนิเทศของโรงเรียนประถมศึกษา ของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า การนิเทศของโรงเรียน โดยทั่วไปยังไม่ส่งผลให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของตนให้ดีขึ้น เพราะการนิเทศมุ่งเน้นไปที่ภารกิจการบริหาร โรงเรียน ในด้านอื่นมากกว่าด้านวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้พัฒนา แนวคิดใหม่ ซึ่งมีขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ 5 ขั้นตอน และ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยตามแนวทางของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ได้พัฒนากระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มี 5 ขั้น ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ. 2541 : 53-59)

2.1 การประเมินความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนา

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ แสดงสภาพปัจจุบันของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วนำมาพิจารณากับข้อมูลที่แสดง ภาพปลายทาง หรือภาพความสำเร็จของงาน ถ้าข้อมูลแสดงสภาพปัจจุบันสอดคล้องกับข้อมูล แสดงความสำเร็จของงานหรือดีกว่า ก็แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ให้ดีขึ้น การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- 2.1.1 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและองค์ประกอบที่จะประเมิน
- 2.1.2 กำหนดสภาพความสำเร็จและเกณฑ์ประเมิน
- 2.1.3 กำหนดแหล่งข้อมูล
- 2.1.4 กำหนดวิธีการ เครื่องมือ และระยะเวลาที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.1.5 สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1.6 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1.7 วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำเป็นสารสนเทศพิจารณาเปรียบเทียบ

สารสนเทศแสดงสภาพปัจจุบันกับสภาพความสำเร็จของงานหรือภาพปลายทาง โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาต่อไปหรือไม่ เขียนข้อความที่แสดงถึงสภาพที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นเรียงลำดับความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนา และนำเสนอให้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงอยู่เสมอ

2.2 วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา

วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา เป็นการวิเคราะห์ผลหรือข้อมูลที่ได้จากการประเมิน และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อสภาพความสำเร็จของงาน เพื่อประโยชน์ในการกำหนดจุดที่จะพัฒนาและประเมินแนวทางเลือกเพื่อพัฒนาการเลือกจุดที่จะพัฒนาให้เหมาะสม ทำให้การนิเทศของโรงเรียนมีโอกาสและประสบผลสำเร็จได้ จุดที่จะพัฒนาอาจพิจารณาในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.2.1 ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

2.2.2 เจตคติต่อวิชาชีพ

Rajabhat Mahasarakham University

2.2.3 ค่านิยมในการพัฒนาตนเอง

2.2.4 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.2.5 ความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนานักเรียน

2.3 การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา

การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนาเป็นการพิจารณาเลือกยุทธศาสตร์ที่จะใช้ในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนา ให้มีความเป็นไปได้หรือมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากที่สุด โดยคำนึงถึงจุดที่จะพัฒนาหรือข้อจำกัดของหน่วยงาน การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

2.3.1 รวบรวมข้อมูลแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

2.3.2 พิจารณาแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนา

2.3.3 พิจารณาข้อดีข้อเสียของแนวทางเลือกที่มีความเป็นไปได้

2.3.4 เลือกแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดที่จะให้บรรลุความต้องการ

2.4 การลงมือปฏิบัติ

การลงมือปฏิบัติเป็นการนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มาลำดับขั้นตอนการดำเนินการและกำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ ตามขั้นตอนดังนี้

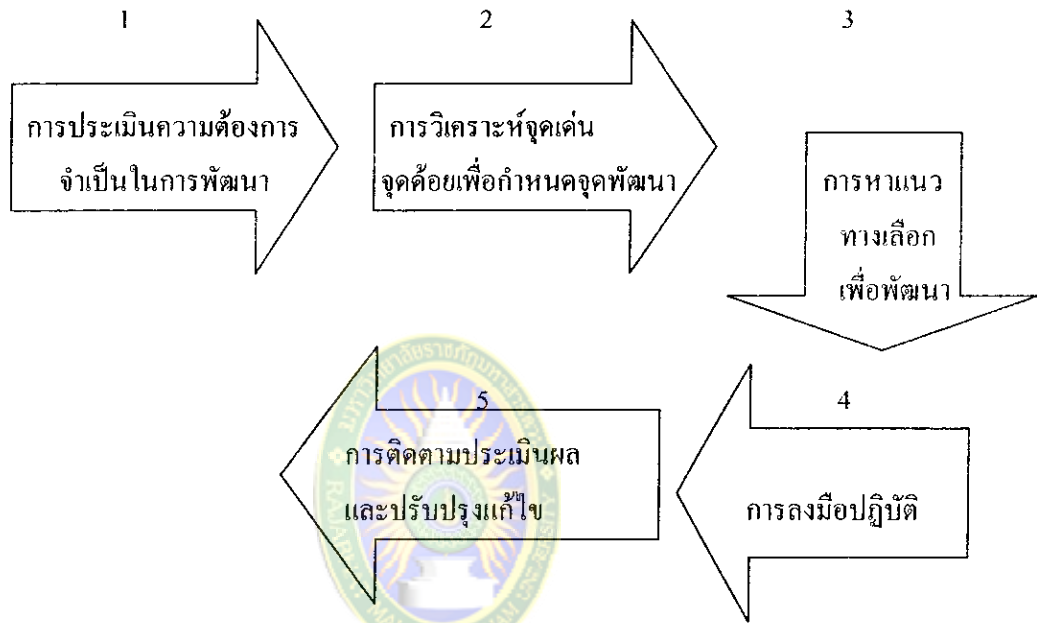
- 2.4.1 กำหนดรายละเอียดขั้นตอนในการดำเนินการ
- 2.4.2 กำหนดสิ่งสนับสนุนในการดำเนินการ ซึ่งได้แก่ งบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น
- 2.4.3 กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ
- 2.4.4 วางแผนติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 2.4.5 จัดทำแผนนิเทศของโรงเรียน
- 2.4.6 ประชุมชี้แจง และมอบหมายงานให้ตรงความสามารถของผู้นิเทศ
- 2.4.7 ผู้นิเทศจัดทำปฏิทินนิเทศและประสานปฏิทินนิเทศกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 2.4.8 ผู้นิเทศจัดกิจกรรมนิเทศตามแผนนิเทศที่ได้รับมอบหมาย ตามปฏิทินนิเทศที่กำหนดไว้
- 2.4.9 ผู้นิเทศบันทึกการนิเทศและผลการนิเทศตามกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย และรายงานผลการนิเทศให้ผู้บริหาร โรงเรียนทราบ

2.5 การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข เป็นการรวบรวมข้อมูลการดำเนินการนิเทศ และผลที่ได้ระหว่างดำเนินการ และเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการตามแผนนิเทศ ข้อมูลที่ได้นำไปเปรียบเทียบกับสภาพความสำเร็จของแผนนิเทศ หากพบว่าไม่เป็นไปตามสภาพความสำเร็จที่กำหนดไว้ ก็ต้องพิจารณามีข้อบกพร่องตรงไหน อย่างไร และหาวิธีพัฒนาให้ดีขึ้น หรือหากพบว่าการดำเนินการตามแผนนิเทศบรรลุผลที่คาดหวังไว้ แต่จากการดำเนินการพบว่ามีวิธีการที่ดีกว่า มีประสิทธิภาพที่สูงกว่า ก็อาจพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้นอีกครั้งได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนมี 5 ขั้นตอนได้แก่ การประเมินความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนา การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยเพื่อกำหนดจุดพัฒนา การหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา การลงมือปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้การดำเนินการนิเทศภายในจะต้องเป็นกระบวนการเป็นระบบ เป็นระเบียบ เป็นขั้นตอนและต่อเนื่องย่อมจะทำให้การดำเนินการนิเทศภายใน

โรงเรียนมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 แสดงขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 53-59)
Rajabhat Mahasarakham University

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เข็มชาติ มหิปปโกชน (2542 : 136 - 139) ได้ศึกษาสภาพและปัญหา
การดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของโรงเรียน
ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน และครูอาจารย์โรงเรียนประถมศึกษาทุกขนาด
โรงเรียน โดยส่วนรวมมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย
จากการศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการออกคำสั่งแต่งตั้งครูที่จะทำกรนิเทศไว้อย่างชัดเจน
มีการมอบหมายภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบในกิจกรรมการนิเทศตามภารกิจไว้อย่าง
ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้โดยง่ายและสะดวก และมีการแต่งตั้งคณะทำงานทำการศึกษาสภาพ
ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของ โรงเรียน ส่วนที่เป็นปัญหา และอุปสรรคอยู่บ้าง คือ

ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูภายในโรงเรียนยังไม่ได้มีการจัดเก็บ และรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติการนิเทศภายในไว้เป็นการล่วงหน้า อีกทั้งยังไม่ได้มีการนำสาเหตุของปัญหาที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ มาวิเคราะห์เพื่อกำหนด จุดประสงค์และทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริงของโรงเรียน

2. ด้านการวางแผน จากผลการศึกษาพบว่า มีสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในโดย ส่วนรวมอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับน้อย จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า โรงเรียนได้มีการตั้งคณะทำงานในการวางแผนโครงการนิเทศ ภายในโรงเรียน วางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนได้สอดคล้องกับนโยบาย และความต้องการของกลุ่มโรงเรียน และให้คณะครูอาจารย์ภายในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม กระบวนการ และวิธีการที่จะดำเนินการนิเทศภายใน แต่ก็ยังมีส่วนที่เป็นปัญหา และอุปสรรคอยู่บ้าง คือ โรงเรียนขาดการนำเอาผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการมากำหนดในการวางแผน มีการประสานแผนการนิเทศภาพ หลังจากการกำหนดแผนงานและรายละเอียดของโครงการ การวางแผนการนิเทศภายใน ไม่ครอบคลุมทุกกระบวนการและทุกภารกิจ

3. ด้านการสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการนิเทศ จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีสภาพการดำเนินงานนิเทศภายใน ด้านการสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการนิเทศ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก แต่ค่อนข้างใกล้เคียงปานกลางมากที่สุด และมีปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับน้อย จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า โรงเรียนได้มีการส่งเสริมให้บุคลากร ในโรงเรียนคิดประดิษฐ์สื่อ และเครื่องมือการนิเทศ จัดให้มี การเก็บรักษาสื่อ และเครื่องมือควบคุมการใช้สื่อ และเครื่องมืออย่างเป็นระบบจัดทำ หลักฐานการควบคุมการนิเทศไว้เป็นอย่างดีที่เป็นปัญหาและอุปสรรคอยู่บ้าง คือ มีการสร้างสื่อ และเครื่องมือการนิเทศเพียงใด มีการทดลองใช้สื่อและเครื่องมือ เพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องก่อนนำไปใช้ มีการประเมินผลการใช้สื่อ เทคนิควิธีการ เพื่อนำมาปรับปรุง และพัฒนาสื่อและเครื่องมือการนิเทศ

4. ด้านการปฏิบัติการนิเทศ พบว่า มีสภาพการดำเนินงานนิเทศภายใน ด้านการปฏิบัติการนิเทศโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยส่วนรวมอยู่ในระดับน้อย จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า โรงเรียนมีการจัดครูเข้าสอนตามชั้นเรียน หรือประจำกลุ่มต่าง ๆ ได้จัดตามความรู้ความถนัดของแต่ละบุคคล จัดให้มีการช่วยเหลือครูให้รู้จักนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ มีการประชุมคณะครูที่จะ

ทำกรนิเทศ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้เข้าใจรายละเอียดและความจำเป็นในการนิเทศ แต่ที่โรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากประสบปัญหาอยู่ในปัจจุบัน คือ โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติกรนิเทศ ผู้นิเทศไม่ได้ดำเนินการตามแผน และโครงการที่กำหนดไว้ ไม่จัดให้มีการรายงานความก้าวหน้าของการปฏิบัติตามโครงการนิเทศภายใน ในแต่ละรอบปี การศึกษาไม่มีการปรับปรุง หรือสับเปลี่ยนหมุนเวียนกรสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสมและเป็นการเพิ่มพูนทักษะในการสอน

5. ด้านการประเมินผล และรายงานผล จากการศึกษา พบว่า มีสภาพการดำเนินงานนิเทศภายในด้านการประเมินผล และรายงานผล โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโดยส่วนรวมอยู่ในระดับน้อย จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าในโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการ และหลักเกณฑ์ ในการประเมินผล อีกทั้งยังจัดให้มีการสร้างสื่อและเครื่องมือวัดและประเมินผลกรนิเทศภายในโรงเรียน แต่โรงเรียนที่มีปัญหา และอุปสรรคอยู่บ้าง คือ โรงเรียนขาดการจัดให้มีการประเมินผลก่อนและหลังกรนิเทศ จากกรนำผลการนิเทศมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์วัดดูประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้และขาดการสรุปทำเอกสารข้อเสนอแนะ และเผยแพร่กรนิเทศภายใน

พิสิฐ หวีกาญจน์ (2542 : 76 - 80) ได้ศึกษาสภาพและปัญหากรนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานกรประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี พบว่า

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรผู้บริหารโรงเรียนใช้วิธีแนะนำให้ครูจัดทำเอกสารหลักสูตรเพื่อให้ครูไว้ศึกษาด้วยตนเอง และแนะนำส่งเสริมให้ครูได้ปรับแผนกรสอนให้สอดคล้องกับ หลักสูตร และที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การส่งเสริมให้คณะครูได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับ ใช้ในกิจกรรมกรเรียนกรสอน

2. ด้านกรจัดระบบกรเรียนกรสอน ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติงานนิเทศภายใน โรงเรียนด้านการจัดระบบกรเรียนกรสอน โดยการแนะนำให้ครูรู้จักปรับปรุงกรเรียนกรสอน ให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร และส่งเสริมให้ครูจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้มีบรรยากาศน่าดู น่าอยู่ และน่าเรียน สิ่งที่ผู้บริหารปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การส่งเสริมให้ครูมีการแลกเปลี่ยนเทคนิคกรสอนซึ่งกันและกัน

3. ด้านกรบริหารบุคลากร กรนิเทศด้านการบริหารบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียน สิ่งที่ปฏิบัติได้แก่ การแนะนำให้ครูทราบถึงบทบาท และหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

ด้านการเรียน การสอน และส่งเสริมให้ครูเกิดขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่วนสิ่งที่ผู้บริหารปฏิบัติโดย จัดหาบทความทางวิชาการมาให้ครู ได้ศึกษาประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจำนวนน้อยที่สุด

4. ด้านการจัดหาสื่อการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติ ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า และที่ปฏิบัติโดยการสนับสนุนให้มีการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนมีจำนวนน้อยที่สุด

5. ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการด้านอื่น สิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติในการนิเทศด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการด้านอื่น คือ ส่งเสริมให้ครูรู้จักจัดสภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนบรรยากาศการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนส่วนสิ่งที่ปฏิบัติโดยการแนะนำให้มีประเมินผลการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกเมื่อสิ้นปี มีจำนวนน้อยที่สุด

6. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ชุมชนในการนิเทศด้านนี้ ได้แก่ การสนับสนุนให้ครู เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และทั่วถึง และที่ปฏิบัติ น้อยที่สุด คือ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการเรียนการสอนตามความต้องการของชุมชน

โดยทอจ จันควาลัย (2542 : 97 - 101) ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน และ ปัญหาตามกระบวนการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการ ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตัวบ่งชี้คุณภาพด้านต่าง ๆ เนื่องจากว่าการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ตัวบ่งชี้คุณภาพด้านต่าง ๆ สามารถกระทำได้ง่ายและสะดวกกว่าวิธีการอื่น เพราะข้อมูลมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบในแต่ละปีการศึกษาอยู่แล้ว

2. การวางแผน และการกำหนดทางเลือก ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การปฏิบัติ การวางแผน เนื่องจากว่าการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานจึงได้รับการปฏิบัติอย่างมากที่สุด

3. การสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการ ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ เทคนิค วิธีการนิเทศ เนื่องจากศึกษานิเทศก์เป็นผู้ที่ต้องทำหน้าที่ในการนิเทศการศึกษา โดยตรง จึงต้องมีการใช้เทคนิควิธีการนิเทศอย่างมากเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัด กิจกรรมการสอนของครู

4. การปฏิบัติการณ์เทศการศึกษา ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การดำเนินการปฏิบัติการณ์เทศ เนื่องจากว่าการดำเนินการปฏิบัติการณ์เทศการศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงของศึกษานิเทศก์ที่จะต้องปฏิบัติอยู่แล้ว จึงได้รับการปฏิบัติมากที่สุด

5. การประเมินผลและการรายงานผล ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการนิเทศการศึกษา เนื่องจากการดำเนินงานนิเทศการศึกษาส่วนใหญ่ของศึกษานิเทศก์ จะต้องดำเนินงานตามโครงการ ทั้งที่เป็นโครงการที่ตนเอง หรือหน่วยงานจัดทำขึ้น งานนโยบายจากผู้ที่อำนาจสูงเหนือขึ้นไปกำหนดให้ทำ โดยจะต้องให้เกิดผลสำเร็จมากที่สุด

6. สภาพปัญหาการปฏิบัติงาน ตามกระบวนการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ปรากฏว่า มีปัญหาการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนดังนี้ การตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นรายชั้นทุกกลุ่มวิชา ประเมินความต้องการของครู ในกระบวนการนิเทศศึกษาการวางแผน การเตรียมการวางแผน การประสานแผนในกระบวนการนิเทศ การสร้างสื่อเครื่องมือ และการใช้การประเมินผล และการรายงานผล

วิธีสุทธ ใจขึ้น (2542 : 82-83) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหานิเทศการศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ปัญหาการนิเทศการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ระหว่างความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด กับ ศึกษานิเทศก์สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในจังหวัดหนองคาย พบว่า ร้อยละ 61.16 เห็นว่ามีปัญหาด้านการปฏิบัติการณ์เทศการศึกษา เมื่อพิจารณาศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ร้อยละ 64.29 เห็นว่า มีปัญหาด้านการปฏิบัติการณ์เทศ และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในจังหวัดหนองคาย ร้อยละ 61.22 เห็นว่ามีปัญหาด้านการสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการ

2. เปรียบเทียบปัญหาการนิเทศการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ระหว่างความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกับ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน และจำแนกรายข้อ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกัน

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาคานิเทศการศึกษาของสำนักงานการ
 ประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ด้านการสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการ ได้แก่ พัฒนา
 สื่อมากขึ้น จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติม จัดประชุมสัมมนา พัฒนาบุคลากร ด้านการ
 ปฏิบัติการนิเทศการศึกษา ได้แก่ ขอให้ครูช่วยราชการทำงานธุรการแทน จัดสรรบุคลากร
 เพิ่มเติม มอบหมายงานธุรการให้ฝ่ายบริการทางการศึกษาจัดพิมพ์ งานด้านการประเมินผล
 และรายงานผล ได้แก่ จัดสรรงบประมาณเพื่อการปฏิบัติงานเพิ่มเติม จัดอบรมสัมมนาฝ่าย
 แผนปฏิบัติออกนิเทศติดตามผล

สุภาพรธรรม ฉลาาศี (2542 : 96 - 99) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามกระบวนการ
 การนิเทศภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดกองการศึกษามูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย
 พบว่า ระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดกอง
 การศึกษาเอกมูลนิธิสภาคริสตจักรในประเทศไทย โดยภาพรวมมีปัญหาลู่อยู่ในระดับน้อยเมื่อ
 พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ มีปัญหา
 อยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศภายใน
 โรงเรียนเอกชน สังกัดกองการศึกษามูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย ที่ตั้งอยู่ใน
 ภาคต่างกัน โดยภาพรวมและแยกเป็นรายด้าน พบว่า ภาคใต้มีปัญหามากกว่าภาคกลางและ
 ภาคเหนือ

สำรวช พานนา (2542 : 59 - 61) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศภายใน
 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่า สภาพการนิเทศ
 ภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี มีดังต่อไปนี้
 การกำหนดผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ
 งานนิเทศภายในโรงเรียน กิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การเปิดโอกาสให้คณะครูมี
 ส่วนร่วม การจัดระบบข้อมูลเพื่อการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มี
 การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ข้อมูลที่จัดเก็บมาก
 ที่สุด ได้แก่ ข้อมูลระดับคุณภาพการศึกษา ของนักเรียน การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน
 โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนการนิเทศ ภายในโรงเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และ
 ความต้องการของโรงเรียน กิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ เปิดโอกาสให้บุคลากรใน
 โรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน การดำเนินการตามแผนการนิเทศ
 ภายในโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการตามแผนการนิเทศภายในโรงเรียน
 กิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การประชุมชี้แจงให้คณะครูในโรงเรียนได้ทราบและเข้าใจ

แผนการดำเนินการนิเทศ การประเมินผล การนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการนิเทศ ภายในโรงเรียน กิจกรรมที่ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ประชุมชี้แจงให้คณะครูได้รับทราบและเข้าใจแผนการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี มีปัญหาดังต่อไปนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการกำหนดผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบได้แก่ ครูที่ทำหน้าที่นิเทศมีภารกิจมาก ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ปัญหาที่พบมากได้แก่ ขาดวัสดุครุภัณฑ์ และสถานที่จัดเก็บ และ ปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ปัญหาที่พบมากได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุนการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน

คำสิงห์ เกษีสังข์ (2543 : 82 - 83) ได้ศึกษาปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียน ประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียน สังกัดการประถมศึกษาอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ปัญหาการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย เพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการหาแนวทางเลือกเพื่อพัฒนา มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการลงมือปฏิบัติ มีปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข และ รายงานผลมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

จรินทร์ ธรรมรักษ์ (2543 : 92 - 99) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาศึกษาเขตการศึกษา 3 พบว่า ความคิดเห็นของครูเอกชนอาชีวศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา เขต 3 ผลการวิจัยความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา เขต 3 เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการนิเทศภายใน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการนิเทศภายใน โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา เขตการศึกษา

3 เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการนิเทศภายในของโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา ดังนี้
 ครูโรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

พิสันต์ เหล็กงาม (2543 : 80 - 85) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน
 นิเทศ การศึกษาของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จังหวัดลำพูน พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
 ตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก และเมื่อวิเคราะห์
 เป็นรายลักษณะงาน 7 งาน พบว่ามีเพียง 1 งานอยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ได้แก่งาน
 บริการทางการศึกษา และเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่วนอีก 6 งานอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก

2. ปัญหาการดำเนินงานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ
 ในจังหวัดลำพูน ตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปัญหาน้อย และ
 เมื่อวิเคราะห์ เป็นรายลักษณะงาน 7 งาน พบว่ามีเพียง 1 งาน อยู่ในระดับปัญหาปานกลาง
 ได้แก่งานบริการ ทางการศึกษา และเทคโนโลยี อีก 6 งานอยู่ในระดับน้อย

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ที่มีต่อสภาพและปัญหา
 การดำเนินงานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอในจังหวัดลำพูน จำแนกตาม
 ขนาดของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ โดยภาพรวมพบว่าศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติงานใน
 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่มีขนาดใหญ่ และศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติงานในสำนักงาน
 การประถมศึกษาที่มีขนาดเล็ก มีความเห็นต่อสภาพการดำเนินงานนิเทศการศึกษาของ
 หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอแตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีต่อสภาพและปัญหา
 การดำเนินงานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอในจังหวัดลำพูน จำแนกตาม
 สภาพพื้นที่ของอำเภอ โดยภาพรวมพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในอำเภอที่ราบสูง
 และภูเขา และผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในอำเภอที่ราบลุ่มมีความเห็นต่อสภาพ
 การดำเนินงานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอแตกต่างกัน

วิวัฒน์ คุ้มจันทร์ (2543. บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับ
 สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการนิเทศ ภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
 สำนักงานประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1. ด้านนโยบาย และการวางแผนการนิเทศ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง
 สภาพการดำเนินการลำดับแรก คือโรงเรียนได้แจ้งนโยบายในการนิเทศภายในโรงเรียนให้
 คณะครูทราบ

2. ด้านการประเมินผลการนิเทศ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สภาพ
 ดำเนินการอันดับแรกการกำหนดวิธีการ และเกณฑ์การประเมินผลให้สอดคล้องกับ
 วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของหลักสูตร

3. ด้านการดำเนินการนิเทศ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สภาพดำเนินการ
 อันดับแรก คือ การจัดสิ่งแวดล้อม บรรยากาศที่ส่งเสริมให้นักเรียน เรียนรู้อย่างมีความสุข

4. ด้านการดำเนินการนิเทศ พบว่า ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ด้าน
 นโยบายและการวางแผนการนิเทศพบว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอันดับแรกได้แก่
 การจัดระบบข้อมูล สารสนเทศเพื่อไปประกอบการจัดทำโครงการให้เป็นระบบที่สมบูรณ์

5. ด้านการประสานงาน พบว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอันดับ
 แรก ได้แก่ การสร้างความเข้าใจหลักสูตรแก่ผู้ปกครอง และให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการ
 ประเมินผลหลักสูตร

6. ด้านการประเมินผลการนิเทศพบว่า บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในด้
 การประเมินผลที่ได้มาตรฐาน เนื่องจากขาดการส่งเสริมจากผู้บริหารในด้านการอบรม พัฒนา
 ทักษะ ด้านการประเมินผลที่ถูกต้อง จากผลงานวิจัยพบว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
 ปัญหาอันดับแรก ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง และนำ
 ผลการประเมินมาแจ้ง ให้ครูทราบเพื่อการแก้ไขปัญหาค้นเอง

สรุปได้ว่าปัญหาที่เกิดจากการจัดการนิเทศการศึกษา ได้แก่ ปัญหาด้
 หลักสูตร ครูมีความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอเกี่ยวกับเนื้อหาการจัดทำแผนงาน การจัดทำ
 โครงการนิเทศวิชาการ นอกจากนี้ผู้บริหารขาดการประชุมชี้แจงให้คณะครูเข้าใจใน
 กระบวนการนิเทศ จึงทำให้การนิเทศขาดการยอมรับ เพราะไม่ได้เกิดจากความต้องการของครู
 ตลอดจนผู้บริหารใช้เวลาในการนิเทศน้อย การนิเทศไม่สม่ำเสมอ การประเมินผลการนิเทศ
 ไม่ชัดเจน ขาดเกณฑ์และเครื่องมือในการประเมินผลที่ได้มาตรฐาน

มงคล ทินาววัฒน์ (2545. บทคัดย่อ) ได้ศึกษา สภาพการดำเนินงานนิเทศภายใน
 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
 ผลการศึกษา พบว่า

1. สภาพการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
 การประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทั้งรายด้านและโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง
2. ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองหนองคาย ใน
 โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา

ศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อที่จะกำหนดจุดที่จะพัฒนา และด้านลงมือปฏิบัติ เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ ด้านการวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยเพื่อกำหนดจุดที่จะพัฒนา พบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง และข้าราชการครูโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านลงมือปฏิบัติ พบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง ข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็กแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และข้าราชการครูโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วนิดา กุลสุวรรณ (บทคัดย่อ. 2545) ได้ศึกษาการดำเนินงานการนิเทศภายใน ตามความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา พบว่า ผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพแก่ครู ด้านการให้คำแนะนำและช่วยเหลือครู ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน และพัฒนาหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้และผลการวิจัยยังพบว่า การดำเนินงานการนิเทศภายใน ตามความคิดเห็นระหว่างผู้รับผิดชอบการนิเทศภายในและครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก และไม่แตกต่างกันซึ่งตรงตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ประกาย บัตรศิริมงคล (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตพุทธมณฑลอิสาน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างขนาดของโรงเรียนและสถานภาพ ต่อการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมและ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ขั้นตอนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ขั้นตอนการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และขั้นตอนการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

งานวิจัยต่างประเทศ

เจอร์รัน (Jeran. 1975 : 694 - 965) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทที่คาดหวังของผู้ทำกรนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาในอกระบบโรงเรียนที่เน้นการทำงานเป็นทีม และบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายจะศึกษาว่าการให้บริการด้านการนิเทศจะเป็นการช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาในอกระบบโรงเรียนได้มากที่สุด โดยสอบถามจากกลุ่มศึกษานิเทศก์ ครูใหญ่ และครู ในรัฐ โคลราโด ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ประชากรทั้งสามกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่า การให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมเป็นบริการที่ค้องการสิ่งอื่น
2. ครูใหญ่กับศึกษานิเทศก์ก็มีความเห็นตรงกันมากกว่าครูใหญ่กับครูหรือศึกษานิเทศก์กับครู
3. ครูใหญ่กับศึกษานิเทศก์ มีความสำคัญต่อบทบาทของผู้นิเทศในอันที่จะคิดต่อกับผู้ใหญ่ เพื่อวางแผนเกี่ยวกับนักเรียนและคณะครูสูงกว่ากลุ่มครู
4. ครูใหญ่มีความเห็นว่าเการพบปะกับผู้นิเทศเป็นสิ่งสำคัญมาก เพื่อจะได้ปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน
5. ครูได้ให้ความสำคัญสูง ในเรื่องที่จะให้ผู้นิเทศช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียน การสอน

เอกที (Agthe. 1980 : 3076-3077) ศึกษาการรับรู้บทบาทและหน้าที่ของครูใหญ่และครูในงานวิชาการ พบว่า

1. ครูใหญ่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไปควรให้ความสำคัญในการนิเทศการศึกษาให้มากขึ้น
2. ครูใหญ่และครูยอมรับว่า การปรับปรุงการเรียนการสอนจำเป็นต้องทำเป็นคณะ
3. ครูใหญ่จะต้องเปลี่ยนบทบาทจากเป็นผู้สั่งการ มาเป็นผู้ประสานงานและให้ม้การทำงานเป็นคณะมากขึ้น

ทีลาฮัน (Tilahun. 1983 : 2180 - A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนที่พึงประสงค์ของการพัฒนาประเทศเอธิโอเปีย โดยศึกษาจากครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า

1. ครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมที่ใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การฝึกอบรม แนะนำ

การฝึกอบรมปฏิบัติ การสาธิตการสอน โดยศึกษานิเทศก์ การประชุมกลุ่มย่อยของครู
การเยี่ยมชมชั้นเรียนและการสังเกตการสอน

2. ครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การนิเทศ
การศึกษาในลักษณะร่วมมือกันปฏิบัติงาน จะก่อให้เกิดผลดีกว่าการนิเทศการศึกษาในลักษณะ
ใช้อำนาจ

3. ครู ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัด
กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

สโพน (Spohn. 1987 : 17 - 19) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับปรุงการนิเทศ
การศึกษาเพื่อให้โรงเรียนดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศการศึกษาจะต้องพุ่มพืดกับการ
ปรับปรุงทักษะของครูในเรื่องสำคัญหลาย ๆ เรื่อง เช่น การวางแผน การดูแลเด็ก การ
ประเมินผล และการควบคุมความประพฤติ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละคน
เพื่อจูงใจให้ ผู้นิเทศมองเห็นข้อบกพร่องในเรื่องที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าว
มาแล้ว บทความนี้แนะนำให้สร้างแบบจำลองการฝึกอบรมที่ใช้การได้ และแนะนำให้เขียน
โครงร่างคุณสมบัติของผู้นิเทศที่พึงปรารถนา

แมททอกซ์ (Mattox. 1987 : 6061-A) ศึกษาถึงความต้องการในการปฏิบัติงานของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐอิลลินอยส์ พบว่า ความต้องการที่อยู่ในระดับมาก คือ
ความต้องการที่จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศและการประเมินผล
ตลอดจนความต้องการการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร

สวีเนย์ และแรนเดล (Sweeney and Randall B. 1987 : 11-13) จากรายงานผลการ
ประชุมประจำปีของสมาชิกรบริหาร โรงเรียนในแคลิฟอร์เนีย เรื่อง การแก้ปัญหาการปฏิบัติงาน
ตามกระบวนการนิเทศอธิบายว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่
ผู้บริหารหรือผู้นิเทศจะต้องมีความเข้าใจระบบหรือกระบวนการ และเข้าใจถึงระดับจิตใจของ
ผู้ร่วมงานซึ่งจะมีผลกระทบต่อระบบการทำงานภายในโรงเรียนด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ
ผู้บริหารหรือผู้นิเทศจะต้องคิดค้นอย่างรอบคอบมีทักษะ และใช้ให้เหมาะสมกับวาระโอกาส
ตามความเป็นไปได้ จากรายงานผลการประชุมดังกล่าว ได้เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาการ
ปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศไว้ 4 ระดับคือ

1. เป้าหมายที่ตั้งไว้ในระยะสั้นและระยะยาวจะต้องได้รับความร่วมมือจาก
ทุกฝ่าย ซึ่งจะดูได้จากพฤติกรรมและการประเมินผล
2. การหาวิธีการที่จะพัฒนาปรับปรุงการสอน เทคนิคการสอน ต้องเป็นไป

ผสมผสานหรือรูปแบบการบูรณาการ ตามกระบวนการทางการศึกษา

3. การให้คำปรึกษาตาม โอกาสต่างๆ ถือว่าเป็นเทคนิคของผู้บริหารหรือ ผู้นิเทศที่จะนำมาใช้ผสมผสานกับเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อนำไปใช้ประกอบเหตุผลที่จะนำมาซึ่ง ความสำเร็จหรือเพื่อการค้นคว้าและปรับปรุงการปฏิบัติงาน

4. การประเมินงานควรกระทำใน โอกาสต่างๆ เพื่อการสรุปรงานในรอบปีซึ่งจะ เป็นการช่วยแก้ปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการ

ดัน:เลป (Dunlap. 1988 : 2038 - A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศ กับผลสัมฤทธิ์ของงานครูที่ด้อยประสิทธิภาพ ในรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา โดย ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลจากการบันทึกของผู้บริหารควบคู่ไปกับแบบสอบถาม พบว่า

1. การนิเทศของผู้บริหารมีผลอย่างยิ่งต่อบรรทัดฐานของครูที่ด้อย ประสิทธิภาพ
2. ในกรณีที่ครูด้อยประสิทธิภาพมีปัญหาเรื่องวินัยและการจัดการเกือบทุก ด้าน

3. ในกรณีที่ครูด้อยประสิทธิภาพปฏิบัติงานผิดพลาด ผู้บริหารจะไม่ใจ กว้างพอ **Rajabhat Mahasarakham University**

4. ผู้บริหารที่ขาดประสบการณ์ด้านการนิเทศจะไม่ประสบผลสำเร็จในการ แก้ปัญหา ครูที่ด้อยประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลกระทบไปถึงนักเรียน ผู้ร่วมงาน และผู้ปกครองด้วย
5. ผู้บริหารมักแก้ปัญหาครูด้อยประสิทธิภาพโดยใช้วินัย และการให้ออกและ ให้การนิเทศเพื่อให้ความรู้และทักษะกับครูที่ขาดประสบการณ์

วาร์ด (Ward. 1988 : 327 - A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมด้าน การนิเทศที่ปฏิบัติจริง และที่ควรปฏิบัติของผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนคติของครูในมลรัฐทาง ภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา โดยใช้แบบสอบถามกับครู จำนวน 480 คน พบว่า

1. ครูในรัฐมิสซิสซิปปี ชอบการนิเทศแบบเข้มงวด ในขณะที่ครูจากรัฐอื่น ๆ ชอบการนิเทศแบบให้มีส่วนร่วม
2. วิชาที่สอนไม่ทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ
3. ครูเพศหญิงพอใจรับการนิเทศมากกว่าเพศชาย
4. ครูที่มีเชื้อสายคอเคเซียน ชอบและต้องการการนิเทศมากกว่าครูที่มี

เชื้อสายอื่น

แรมเซย์ (Ramsey. 1990 : 19) ได้ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์เรื่อง กระบวนการนิเทศแบบคลินิก จากสมาคมผู้บริหารและศึกษานิเทศก์พบว่าผู้บริหาร การศึกษานิเทศก์จะต้องทำงานเกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ หลาย ๆ รูปแบบ เพื่อพัฒนา กระบวนการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศให้สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งการปฏิบัติงานตามกระบวนการ นิเทศแบบคลินิกต้องอยู่บนพื้นฐานดังนี้

1. การทำงานร่วมมือกันอย่างมีสัมพันธภาพ
2. มีความรู้และทักษะในการนิเทศ
3. จุดมุ่งหมายของการนิเทศจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ความก้าวหน้าของการนิเทศ สามารถประเมินได้ 2 ลักษณะ คือ ทักษะในการทำงาน หรือ การนิเทศ และทักษะในการให้คำแนะนำความรู้ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และ ทักษะดังกล่าวนี้อาจจะนำมาเสนอด้วยสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในรูปแบบของ ออดิโอเทป วิดีโอเทป เครื่องฝึกทำงานไมโครคอมพิวเตอร์รับทบทวนทฤษฎี เป็นต้น โดยอาศัย ข้อมูล หลักการ และทฤษฎีตรวจสอบ โปรแกรมการเรียนรู้ ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้วพบว่า การนิเทศ การศึกษามีความสำคัญและจำเป็นต่อการบริหาร การปฏิบัติงานในหน้าที่ การพัฒนาคุณภาพ ของคน ของงาน และการนิเทศภายใน โรงเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย อย่างต่อเนื่องและจริงจังในการปฏิบัติ ซึ่งจากการดำเนินการนิเทศภายในส่วนใหญ่พบว่า มี การดำเนินการนิเทศภายในอยู่ในระดับ มาก และยังพบว่า มีปัญหาในการนิเทศภายใน โรงเรียน ประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่น ขาดการรวบรวมข้อมูล และการจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหา ขาดการเตรียมการที่ดีก่อนการดำเนินการนิเทศ ไม่ปฏิบัติตามปฏิทิน การนิเทศ ขาดแคลนวัสดุ ขาดงบประมาณสนับสนุน ครูอาจารย์ไม่เข้าใจหลักการและระบบ การนิเทศ ไม่มีเวลาทำการนิเทศเนื่องจากมีภารกิจมาก ครูมีงานมาก ขาดความรู้และทักษะใน การสร้างเครื่องมือประเมินผล การวิเคราะห์ผลและการจัดทำรายงานไม่ครบขั้นตอน นำผล การนิเทศไปใช้น้อย ซึ่งจากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ที่ควรจะมีการศึกษา ระดับการดำเนินงานนิเทศภายใน โรงเรียนของผู้บริหาร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 2 เพื่อข้อมูลที่ได้นำไปพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนการนิเทศ สำหรับผู้นิเทศ และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการนิเทศภายใน โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการจัด การเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น